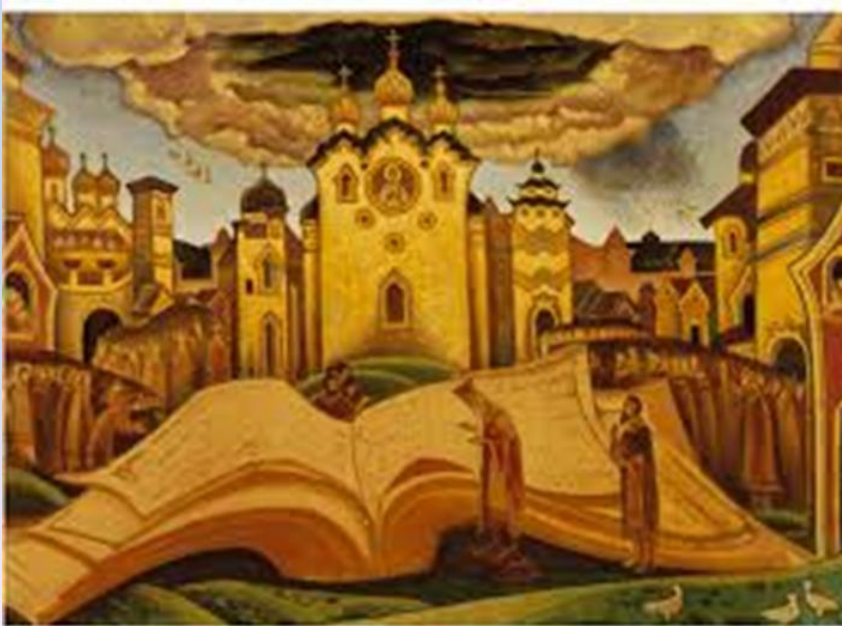

Ю. Малієнко
Особливості експертизи
підручників з історії України
та всесвітньої
історії
(9 клас)

Загальні вимоги до змісту підручників з історії

- відповідність Державному стандарту базової і повної загальної середньої освіти, програмі Міністерства освіти і науки України (2016);
- адекватність новітнім науковим поглядам на Новий (модерний) час (XIX – початок XX ст.) вітчизняної та світової історії, «довге XIX ст.» ;
- самостійність авторського проекту.

Сучасні європейські та світові вимоги до змісту підручників з історії

- багатоаспектне, полікультурне висвітлення історії України та всесвітньої історії модерної доби;
- обов'язкове знайомство учнів з розвитком, взаємозбагаченням, історико-культурними традиціями народів, які жили на території України;
- альтернативність у викладанні історії, висвітлення суперечливих поглядів на події ХІХ – початку ХХ ст., різних підходів до пояснення історичних процесів зазначеного періоду.

Особлива вимога до змісту підручників з історії

Політично
нейтральний,
у якому відсутні
стереотипи
та мова ворожнечі
у викладі контroversійних
питань, насамперед з історії України.

Особливість змісту підручників з історії України

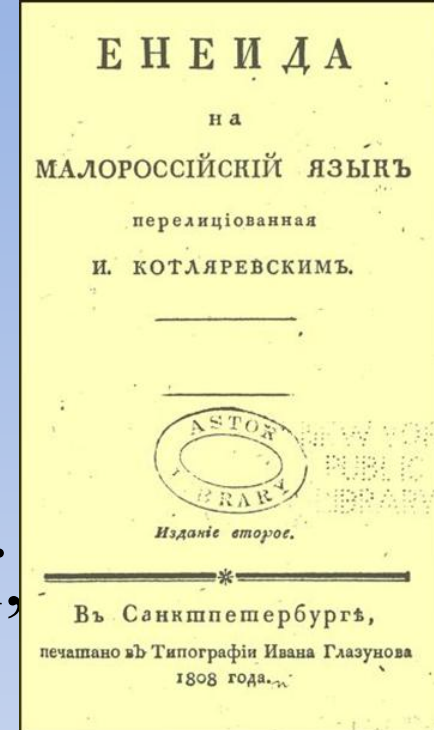
Учні вперше починають системно вчити життєдіяльність лідерів українського руху ХІХ – початку ХХ ст.: етнографів, істориків, політичних, громадських і церковних діячів, їхні твори, що підносили значення народу, його права керувати суспільним життям на своїй території.

Можливості для навчальної інтеграції у змісті підручників

➤ становлення української літературної мови;

➤ формування національної інтелігенції, культурної еліти, яка зробила реальним українське відродження;

➤ створення університетських центрів, власних наукових шкіл, зокрема, математичної: Т. Осиповський, М. Остроградський В. Єрмаков тощо; природничої: І. Мечников, М. Гамалія, М. Авенаріус, В. Докучаєв, І. Пулюй та ін.

Теоретична підготовка експертів, учителів

➤ збірники наукових праць

«Проблеми історії України
XIX – початку XX ст.»

(Інститут історії України);

➤ праці українського історика

І.Гірича, присвячені проблемам формування національної історичної пам'яті як важливого чинника консолідації суспільства, видатним постатям українського відродження XIX ст., різним аспектам підручникотворення.

ПРОБЛЕМИ
ІСТОРІЇ
УКРАЇНИ
XIX – початку XX ст.

ВИПУСК XIV

Предметна історична компетентність – інтегральний показник діяльності учнів 9класу

- системні знання про головні події, явища та тенденції в історії України та світу у Новий час, зокрема провідні тенденції економічного, соціально-політичного, культурного розвитку, що домінували у ХІХ ст., становлення індустріального, модерного суспільства;
- розуміння школярами соціально-економічних, політичних, культурно-духовних явищ і процесів модерної доби;

*Предметна історична
компетентність – інтегральний
показник діяльності учнів 9 класу*

- уміння співвідносити події, явища і процеси всесвітньої та вітчизняної історії, використовувати різні історичні джерела для виявлення змін у житті і світогляді людей, діяльності історичних осіб, оцінювати значення та впливи головних ідейних течій епохи, виважено розглядати контраверсійні і суперечливі теми.

*Складові предметної
історичної компетентності
хронологічна, просторова,
інформаційна, логічна, аксіологічна
компетентності – складні навчально-
пізнавальні уміння учнів, спрямовані на
опанування дев'ятикласниками
відповідних елементів історичного
змісту, вироблення школярами власного
ставлення до фактів і постатей модерної
доби .*

Хронологічна компетентність –

уміння учнів орієнтуватися в історичному часі, зокрема у ХІХ – початку ХХ ст., розглядати суспільні явища в розвитку та у конкретних історичних умовах зазначеного періоду

Типи завдань

- визначати послідовність подій періоду;
- хронологічно співвідносити (синхронізувати) процеси, які відбувалися на землях України, із загальноєвропейськими тенденціями історичного розвитку, зокрема, український національно-визвольний та політичний рух з європейським.

Просторова компетентність –

уміння учнів орієнтуватися в історичному просторі модерної доби, використовувати карту як джерело інформації під час характеристики історичних фактів Нового часу

Типи завдань

- локалізація історичних подій на карті;
- тлумачення історико-географічних понять;
- використання карти як джерела історичної інформації;
- топонімічні завдання;

Просторова компетентність

Типи завдань

- порівнювати адміністративний устрій українських земель у складі Російської імперії та Австрійської монархії, території, охоплені національно-визвольним рухом в українських землях та революційними подіями у країнах Європи, описувати і характеризувати модернізаційні процеси.

Інформаційна компетентність –

уміння пояснювати факти і явища

XIX – початку ХХ ст. на основі
інформації, отриманої з різних джерел, їх
аналіз, оцінювання, порівняння.

Важливою вимогою до змісту підручника є наявність різних історичних джерел: тексти різних типів, ілюстрації, карти, схеми тощо і відповідних завдань для їх опрацювання.

Інформаційна компетентність

Типи завдань

- опис (усний та письмовий) історичних подій, явищ, процесів модерної доби;
- аналіз історичних джерел; розуміння різниці між фактом та інтерпретацією; виявлення тенденційної інформації та пояснення причин її необ'єктивності; самостійна інтерпретація історичних джерел;
- аналіз і порівняння історичних фактів з використанням різних джерел.

Логічна компетентність –

уміння дев'ятикласників пояснювати історичні факти, аналізувати їх, формулювати теоретичні поняття та оперувати ними

Типи завдань

- аналіз суспільно-політичних, національних рухів у країнах Західної і Східної Європи, зокрема в Україні;
- аналіз, інтерпретація причин, які гальмували національний рух, зберігали прихильність до імперських концепцій існування України;
- зіставлення модернізаційних, культурологічних процесів в українських землях з аналогічними процесами в європейських країнах.

Аксіологічна компетентність –

уміння учнів формулювати власне ставлення до історичних подій, постатей, версій минулого, їх оцінка

Типи завдань

➤ формулювання версій, оцінок історичним подіям, постатям

Нового часу, соціально-економічним і культурним зрушенням модерної доби, визначаючи їх наслідки для соціального розвитку та життя людей.

Аналіз структурних компонентів рецензованих підручників з історії

Основний текст

- *науковість* – відповідність новітнім досягненням історичної науки;
- *доступність* – адекватність віковим особливостям учнів;
- *лаконічність* у викладі навчального матеріалу;
- *відповідність мови підручника нормам української літературної мови.*

Додатковий і пояснювальний тексти

Додатковий

- документи;
- науково-популярні, художні тексти

Пояснювальний

- СЛОВНИКИ;
- пояснення у дужках, всередині основного тексту;
- підписи до ілюстрацій;
- інформація про представлені документи та їх авторів.

Позатекстовий компонент

Культурологічні об'єкти мають бути:

- найважливішими та типовими для періоду Нового часу; зрозумілими учням, емоційно насиченими;
- здатними пробуджувати у школярів інтерес до рідних місць, зміцнювати любов до Батьківщини, почуття громадянського обов'язку перед нею;
- такими, що сприяють залученню до практичної роботи.

Виховні аспекти підручника

- виховання громадянина-патріота України, який співчуває трагічним сторінкам історії своєї Батьківщини і пишається героїчними, бачить історію своєї держави крізь призму її досягнень і перемог у контексті світового і європейського історичного процесу;
- вироблення власної точки зору, позиції щодо історичних подій і постатей;
- діалогічний виклад навчального матеріалу, наявність звертань до дитини, персонально орієнтованих запитань тощо.

Відповідність підручника віковим особливостям восьмикласників

- поєднання фактичного і теоретичного матеріалу у співвідношенні 1 до 3: – дві третини матеріалу – яскраві факти, опис явищ, подій; одна третина – визначення термінів, пояснення процесів, висновки тощо;
- кількість обов'язкових понять: від 1-2 – до 5 в одному параграфі;
- зміст параграфу має бути опрацьований більшістю учнів за 45 хв. уроку і прочитаний вдома не більше, ніж за 25-30 хв.

Методично доцільний, зручний апарат орієнтування

- вступний текст «як працювати з підручником»;
- рубрики, піктограми;
- словники і покажчики понять, дат, імен;
- різні шрифти;
- список рекомендованої літератури для додаткового читання тощо.

Дякую за увагу !